

Erikoiskaupan liiton ehdotuksia purettaviksi tai väljennettäväiksi normeiksi

Yleiset huomiot

Erikoiskaupan liitto näkee, että normien purku ei tule olla yksinomaan lakipykälien poistamista, vaan normien purku tulee käsittää myös ajatuksen yritysten hallinnollisen taakan vähentämistä lisäämällä joustavuutta viranomaistoimintaan, kuitenkin niin, ettei kuluttajaturvallisuus vaarannu.

Alla Erikoiskaupan liiton ehdotukset valvonnan ja raportoinnin kehittämiseksi sekä toimialakohtaisia ehdotuksia purettaviksi normeiksi.

1. Valvontaviranomaisten toiminnan selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen

Yritysten toiminnan valvonnassa tulisi keskittyä yhä enemmän riskiperusteiseen valvontaan. Tällöin mm. myymälöiden hintamerkintöihin puuttuminen ilman yhdenmukaista kansallista ohjeistusta ja terveyden tai turvallisuuden kannalta merkityksettömät valvontakäynnit voidaan poistaa. Esimerkiksi hintamerkintöjen oikeellisuuden tai alennusmerkintöjen sijoittelun tarkastukset eivät ole tarpeellisia, kun kyse ei ole riskiä aiheuttavasta toiminnasta myymälöissä. Kyseiset resurssit voidaan kohdentaa paremmin aitoihin riskeiksi katsottaviin toimintoihin.

Valvonnan tulee olla selkeästi yhdenmukaisempaa ja tasapuolisempaa riippumatta alueesta ja tarkastajasta. Tämä vaatii valvontaviranomaisten tarkempaa kouluttamista ja ohjeistusta. Tulee myös tavoitella EU-tasoisia yhdenmukaisia toimintatapoja.

2. Yritysten ylenmääräinen raportointi on järjestettävä uudelleen ja keskityttävä oleellisiin ja yksinkertaistettuihin raporteihin.

Yrityskentältä on saatu esimerkkejä nykyisestä raportoinnista. Raportointivelvollisuuden ovat useissa tapauksissa saman laajuiset yrityksen koosta riippumatta. Suurilla yrityksillä on resurssit raportoinnin toteuttamiseen, mutta tuottavaa työtä se ei niillekään ole. Pk-yrityksillä samat henkilöt toteuttavat raportointivelvollisuudet oman työnsä ohella. Velvollisuuksia on runsaasti, mutta monessa tapauksessa on havaittu, että raportointi toteutetaan enemmän viranomaisvalvontaa varten, kuin yrityksen omista lähtökohdista ja tarpeista.

Esimerkkejä raporteista, jotka ovat pieniä yrityksiä työllistäviä ja joita voitaisiin sekä yhdistää, että yksinkertaistaa pienille toimijoille:

- Työyhteisön kehittämissuunnitelma, jatkuvasti päivitettävä
 - o koulutussuunnitelma
 - o työsuojelusuunnitelma ja vaarojen arviointi
 - o etätyöolojen kartoitus
 - o tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Yhteistoiminta työpaikoilla, vähintään 4 kertaa vuodessa
 - o pidettävä pöytäkirjaa, tarkka esityslista
- Työterveyshuollon toimintasuunnitelma, vuosittainen päivitys
- Työajan seuranta
 - o työaikalainsäädännössä tarkat määrittelyt

Nämä esimerkit ovat vain henkilöstöön liittyviä. Lisäksi on laaja kirjo muita velvollisuuksia. Esimerkkeinä verottajalle tehtävät ilmoitukset, Tilastokeskuksen yritystilastot, Työ- ja elinkeinoministeriön innovaatio- ja kansainvälisen kaupan tiedot, sekä ympäristönsuojelun ympäristövaikutustiedot. Osa raportoinneista perustuu yritystoiminnan laajuuteen, mutta monet ovat koosta riippumattomia.

Raportteja tulisi yhdistää ja yksinkertaistaa. Tarpeettoman tiheästä päivittämisvelvollisuudesta tulee luopua ja vapauttaa pk-yritykset osasta raportointia tuottavaan työhön.

Toimialakohtaiset esitykset

Rakentaminen

3. Pienrakentamisen edistäminen

Rakentamisen säänteleminen on menossa osittain parempaan suuntaan. Pienten rakennusten rakentamisessa on edelleen varaa siirtyä enemmän Ruotsin mallin mukaiseen "Attefallshus"-malliin, jolloin myös asuminen kohteissa on mahdollista. Ruotsissa tämä asumisen malli on toiminut ongelmitta.

Vuoden 2025 alusta alkaen rakentamislain (751/2023) muutos (5. luku, 42 §) mahdollistaa alle 30 neliömetrin rakennusten rakentamisen ilman rakentamislupaa. Tämä koskee seuraavia rakennuksia:

- Pienet varastot ja piharakennukset: Esimerkiksi puuvajat, grillikatokset ja kompostit.
- Saunat: Myös saunarakennukset, joiden pinta-ala on enintään 30 neliometriä, tulevat luvanvaraisten rakennusten ulkopuolelle.
- Katos: Enintään 50 neliömetrin katokset terassille tai piha-alueelle.
- Masto tai piippu: Enintään 30 metriä korkea masto tai piippu.
- Valaistu mainoslaite: Enintään 2 neliömetrin valaistu mainoslaite.

Muutoksen tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa pienten rakennushankkeiden toteuttamista. Se voi myös kannustaa ihmisiä rakentamaan itse ja edistää omakotitalorakentamista.

Listasta puuttuu asuinrakennus lisäämällä se kyseiseen lainkohtaan. Lakia voitaisiin muuttaa niin, että alle 30 neliömetrin rakennuksessa saisi myös asua. Tämä laajentaisi luvanvaraisten rakennusten ulkopuolelle jäävien rakennusten käyttötarkoitusta ja mahdollistaisi esimerkiksi asuinrakennuksen rakentamisen samaan pihapiiriin iäkkäille tai avustettaville perheenjäsenille ilman rakentamisen lupaa, ottaen kuitenkin huomioon paikallisen rakentamisjärjestyksen.

4. Kaupan suuryksiköiden rakentamisen rajoitteiden poistaminen

Maankäyttö- ja rakentamislakia tulisi selkeyttää niin, että keskustarakentamisen ensisijaisuusvaatimus ei aiheuttaisi ongelmaa sijoittumiselle, kun sille on perusteet.

Kaupan suuryksikköjen rakentaminen kaupunkien keskustoihin ei ole realistista kaikessa suuryksikkörakentamisessa, tämä koskee myös rauta- ja huonekalukauppaa.

Maankäyttö- ja rakentamislain 71 c § ja 71 d § ([8.4.2011/319](#)) sääntelevät suuryksiköitä.

71 c §: ”Vähittäiskaupan suuryksiköiden ensisijainen sijaintipaikka on keskusta-alue, ellei muu sijainti kaupan palvelujen saavutettavuus huomioon ottaen ole perusteltu.” ([21.4.2017/230](#))

Kaupan tulee sijoittua sinne, missä asiakkaat haluavat käydä. Tilaa vievien tavaroiden kaupassa, kuten huonekalu- ja rautakauppa, on asioinnin oltava mahdollista autolla. Keskustasijoittuminen ei mahdollista riittäviä tiloja ja asioinnin vaatimia pysäköinti ym. -tiloja.

Pykälää tulisi muuttaa niin, että sijoittumisen erityissääntely poistetaan. Tällä myös estetään kunnallisen harkinnan eroavuudet alueellisesti.

Optinen ala

5. Optisella alalla on päästävä eroon vanhanaikaisen ammattihenkilöasetuksen 16 §:stä.

Asetus on jääne 1960-luvulta, jolloin optikot olivat käsityöläisiä ja silmälääkärit terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Ala- ja suurin osa sillä työskentelevistä ammattihenkilöistä ovat muutoksen takana. Asetusmuutos mahdollistaisi silmäleikkauksissa käyneiden silmälasien määräämisen laillistettujen optikkojen toimesta. Sen lisäksi rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden suorittaneet optikot, optometristit, pystyisivät pykälän poiston myötä nykyistä useammin osallistumaan silmäsairauksien diagnostiikan- ja seurannan hoitopolkuihin.

Muutoksella arvioidaan saavutettavan hallituskauden aikana noin 105 miljoonan euron säästöt; noin 30 miljoonaa euroa vuodessa säästöinä hyvinvointialueiden palvelutuotannossa ja 5 miljoonan euron säästöinä erikoislääkäripalkkioiden kelakorvauksissa. Lisäksi muutos vapauttaisi vuosittain noin 150 000 silmälääkärikäynnin kapasiteetin käytettäväksi silmätautien hoitoon pääsyn parantamiseen ja hoitojonojen purkuun.

6. Silmien itsehoitoon liittyvät lääkkeet olisi lääkelain muutoksen yhteydessä saatava jakeluun myös optikkoliikkeissä.

Apteekeissa silmien itsehoitolääkkeitä suositellaan asiakkaille ilman, että tosiasiallisesti voidaan tutkia mistä asiakkaan oireet johtuvat. Usein asiakas on ennen apteekissa käyntiä asioinut oireeseensa liittyen optikkoliikkeessä, jossa on suositeltu jonkun itsehoitolääkkeen hankkimista.

Muutoksella parannetaan ensisijaisesti itsehoitolääkkeiden saatavuutta ja parannetaan kilpailuneutraliteettia apteekkien ja terveydenhuollon palveluntuottajien kesken. Lisäksi lisääntyvä kilpailu itsehoitotuotteiden jakelussa on omiaan alentamaan lääkejakelun kustannuksia yhteiskunnalle Kaupan liiton selvityksen mukaisesti.

7. Kaikki tarpeeton viranomaisten suorittama päällekkäisvalvonta olisi poistettava optisella alalla.

Tällä hetkellä optikkoliikkeet ovat sekä terveydenhuollon- että elintarvikeviranomaisten valvonnassa. Elintarvikevalvonta koskee pelkästään

optikkoliikejakelussa olevia, kuivan silmän oireiden hoitoon- ja verkkokalvon hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettuja ravintolisiä.

Elintarvikevalvonnassa tulee erityisesti luopua täysin tarpeettomasta, lääkinnällisten laitteiden jakelusta poikkeavasta hyllyvälivaatimuksesta, mikä aiheuttaa täysin tarpeettomia kustannuksia myymälöissä kaksinkertaisen viranomaisvalvonnan lisäksi.

Hyllyvälivaatimus merkitsee sitä, että elintarvikkeet pitää sijoittaa siten, että ne ovat riittävän etäällä lääkinnällisistä laitteista/lääkkeistä. Tämä on johtanut mm. erilaisiin hyllyratkaisujen korjauksiin optikkoliikkeissä, kun olemassa olevat ratkaisut eivät ole kelvanneet tarkastajalle, vaan niistä on annettu huomautus. Tämä on esimerkki tarpeettoman pitkälle viedystä ohjeistuksesta tarkastuksissa. Asiaa on ohjeistettu Ruokaviraston ravitsemus- ja terveystuoteoppaassa:

Oppaan kohta 7.2.2 Lääkkeet ja CE-merkityt lääkinnälliset laitteet:

<https://www.ruokavirasto.fi/yriytykset/oppaat/ravitsemus--ja-terveysvaiteopas/ravitsemus--ja-terveysvaiteopas--elintarvikealan-yriytyksille-ja-valvojille/>

Havaintojen mukaan osassa apteekeista itsehoitolääkkeet ja ravintolisät ovat samassa hyllyssä vierekkäin ja vain ylhäällä on teksti, joka osoittaa mikä tuoteryhmä on kyseessä. Tämä ei ole aiheuttanut vaatimusta hyllyjen erottamisesta ja ei siis ole tasapuolista muihin myymälätyypppeihin verrattuna.

Terveystuoteala

8. Lääkeluettelon liite 2 eli ns. rohdosliite tulisi poistaa kokonaan käytöstä tai sen sisältöä tulisi muuttaa merkittävästi

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ehdottaa lääkeluettelon liitteen 2 kokonaisuudistusta, jossa sen johdonmukaisuutta ja vaikutuksia elinkeinoelämälle ja kuluttajalle sekä viranomaiselle selvitetään. Kokonaisuudistus voitaisiin tehdä niin, että selvityshankkeessa havaitut asiat otetaan huomioon lääkeluettelon vahvistamisen yhteydessä, joka tulisi voimaan 2025.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean ylläpitämä lääkeluettelon liite 2 (ns. rohdosliite) on monelta osin epäjohdonmukainen, sillä siinä on lueteltu joukko kasveja, ruoka-aineita ja myrkkysieniä. Kaikkiaan tämä lääkeluettelon rohdosliite käsittää lähes 400 kasvia.

Vuosikymmenien aikana lääkeluettelon rohdosliitteeseen on lisätty aivan tavallisia ruoka-aineita (mm. kurpitsansiemen), mausteita (mm. intialaisena

mausteena tunnettu hajupihka), kotipihan, kasvimaiden ja tienvarsien kasveja ja marjoja (mm. kuismia, minttuja, sianpuolukka) ja Euroopassa yleisesti laillisesti myytäviä turvallisia rohdoskasveja (mm. neidonhiuspuu, ginseng ja punahattu).

Lääkeluettelon liitteen 2 perusteella tehdyt luokittelut saattavat asettaa suomalaisen kuluttajan hyvin erilaiseen asemaan muihin EU-maiden kuluttajiin nähden. Eräiden muualla Euroopassa laillisesti myynnissä olevien rohdosten kaupanpito Suomessa on elinkeinoelämän puolelta koettu hankalaksi juuri lääkeluettelon rohdosliitteen vuoksi.

Päätös lääkeluettelosta on tarkoitettu valvoville viranomaisille erityisesti helpottamaan maahantuonnin valvontaa sekä kansalaisille selventämään, mitkä ovat lääkkeenä pidettäviä aineita.

9. Elintarvikkeiden terveysväitteiden valvonta tasalaatuiseksi kunnissa ja joustavuutta tulkintoihin kuluttajaturvallisuudesta tinkimättä

Asetus (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä (väiteasetus).

Elintarvikkeiden terveysväitteiden valvonta vaihtelee suuresti eri kuntien välillä. Tämä voi vääristää kilpailua, kun toisen kunnan alueelle kielletään jokin terveysväite ja toisen kunnan alueella terveysväite sallitaan. Tähän osaltaan vaikuttaa se, että terveysväitteiden tulkinnat voivat olla hyvin tiukkoja ja joustamattomia. Tulkintoja ei myöskään aina tiedetä ennakolta, joten markkinointiviestinnän tekeminen saattaa olla yrityksille haasteellista.

Lisätietoja

Jukka Ropponen, johtaja - lakiasiat
Erikoiskaupan liitto ETU ry
0400 161 400 - jukka.ropponen@etu.fi